

Een eigen weg

– Trân-Thi-Kim-Diêu

Ieder van ons heeft tot op zekere hoogte levenservaring. Ook al verschillen de omstandigheden al naar gelang onze achtergrond, wij hebben allemaal kennis gemaakt met lijden, teleurstelling, wanhoop, plezier, enig geluk en misschien vreugde. Als theosoof heeft ieder van ons iets te doen in de wereld; toch is er het gevoel dat wij, terwijl wij in de wereld leven, er toch niet helemaal in horen. Het lijkt alsof de glitter van de wereld voor ons niet dezelfde glans heeft als voor mensen die volkomen in de wereld leven en er in thuis horen.

Mevrouw Trân-Thi-Kim-Diêu is voorzitter van de EFTS (Europese Federatie van de Theosophical Society). Zij schrijft en houdt voordrachten over theosofie.

Dat wij leden zijn van de Theosophical Society (TS) geeft ons niet het recht om ons superieur te voelen. Evenmin krijgen wij er meer voordeel door dan de rest van de mensheid. Het suggereert echter dat wij een leven aan het zoeken zijn dat betekenis heeft; dat een betekenisvolle manier van leven ieder van ons vroeger of later op het spirituele pad brengt. Het verschil ligt in het feit dat wij zoeken naar een manier van leven die de moeite waard is.

In het boekje *Aan de voeten van de Meester* lezen wij:

Er zijn in de hele wereld maar twee soorten mensen - zij die weten en zij die niet weten; en op deze kennis komt het aan. Welke godsdienst iemand belijdt, tot welk ras hij behoort – deze zaken zijn niet van belang; wat werkelijk telt is deze kennis – de kennis van Gods plan voor de mensen. Want God heeft een plan, en dat plan is evolutie.

Hier staat het woord ‘God’ niet voor een persoonlijke God; het betekent de diepste natuur van wat bestaat. Wij kunnen dit ‘het goddelijke’ noemen. De theosofische literatuur heeft het veelvuldig over de kennis van het goddelijk plan van evolutie: het is de ken-

nis van de spirituele ziel, het Ene Zelf, dat aan de mensheid de toekomst van de menselijke ziel openbaart, die glorieus en grenzenloos is.

De Stem van de Stilte heeft het over drie hallen: de hal van onwetendheid, de hal van lering en de hal van wijsheid. Op dit moment leeft de mensheid in de eerste hal, die van onwetendheid, waarbij de grootste onwetendheid is dat men niet weet dat men onwetend is! De meeste mensen zijn namelijk onwetend, maar zij weten niet eens dat zij dat zijn en er is, ironisch genoeg, een onbewuste zekerheid dat men wél weet. Door te erkennen dat men onwetend is, kan men gaan zoeken naar kennis en die uiteindelijk verwerven.

Meer dan eens noemt de leraar in *Het Kroonjuweel van Onderscheidingsvermogen (Vivekachudamani)* de zoekeer een ‘wijs man’. Spirituele zoekers zijn inderdaad een soort wijze individuen; zij hebben hun onwetendheid ingezien en daarom trachten zij daar iets aan te doen door spirituele leraren om instructie te vragen. De daad van het vragen om instructie getuigt van de bereidheid om te leren.

Wat moet men nu leren en hoe? We kunnen allerlei vaardigheden aanleren, zoals de technische vaardigheid om een auto of een vliegtuig te besturen of een computer te gebruiken. Hiertoe dient men enige moeite te doen en op andere vlakken enige offers te brengen. Dit maakt deel uit van de methode. De vereisten kunnen niet genegeerd of verwaarloosd worden als we de verlangde vaardigheid willen verwerven. Het leren van technische vaardigheden is eindeloos naarmate de technologie evolueert en nieuwere apparaten oplevert die de nieuwsgierigheid van het menselijk denkvermogen prikkelen. Zo gaat het ook bij het

vergaren van informatie. Wij leven in een wereld van informatie waar miljarden megabytes informatie de aarde rondgaan. Naarmate het informatienetwerk dagelijks breder en complexer wordt, kan men erin verstrikt raken als men zich daarvan niet bewust is. Aan gezien wij in de wereld leven kunnen wij geen afstand doen van al die vaardigheden. We moeten het steeds maar verwickeld zijn in het vergaren van informatie en het aanleren van nieuwe vaardigheden echter wel inperken, tenzij we onverschillig zijn voor onze spirituele evolutie. Dit is een zaak van onderscheidingsvermogen waarover alweer *Aan de voeten van de Meester* waardevolle raad geeft:

Hoe wijs je ook al mag zijn, op dit Pad heb je nog veel te leren; zoveel dat ook hier onderscheidingsvermogen nodig is, en je moet zorgvuldig bedenken wat de moeite van het leren waard is. Alle kennis is nuttig, en op een dag zul je alle kennis bezitten; maar zolang je er slechts een deel van hebt, zorg er dan voor dat het 't nuttigste deel is.

Wat is het nuttigste deel van kennis? Dat hangt af van de motivatie van de leerling. De keuze van wat het nuttigste is wordt gemaakt volgens wat iemand definieert als “de moeite waard om te leren”. Voor iemand die helemaal in de wereld staat en wiens motivatie gebaseerd is op egoïstische, materialistische doelstellingen, zal de belangstelling gericht zijn op meer weelde en macht. Voor iemand die in de wereld leeft, maar er geen deel meer van uitmaakt, kan de motivatie volkomen verschillend zijn, omdat er voor hem *‘grotere dingen zijn dan weelde en macht, dingen die echt zijn en blijvend.’*

Maar wat zijn deze dingen die echt zijn en blijvend? Hoe kan men daar

ook maar het geringste idee van krijgen als men nog steeds betoverd wordt door datgene wat onwerkelijk is? De levenswijze, de denkgewoonten, de routinehandelingen, alles wat gevormd wordt door wereldse tendensen en egoïstische motieven, zijn wolken die een heldere visie op wat werkelijk is versluieren. De wereld waarin wij leven is een wereld van schijnbaarheden (appearances). Tenzij wij kunnen zien wat achter die verschijningen ligt, kunnen wij nooit een visie krijgen op het werkelijke. Eén van de Mahatma's wees erop dat één van de grootste moeilijkheden bij hun taak van het onderwijzen van leerlingen was ervoor te zorgen dat zij leerden zich te ontdoen van hun afhankelijkheid van verschijningen. Om dat te bereiken moeten de leerlingen eerst het geleerde teniet doen ("ontleren", unlearn).

Conditionering komt voort uit wat wij de achtergrond noemen, uit rassencultuur, familieopbouw, intellectueel onderricht en religieuze opvoeding. Al deze kenmerken lijken op laagjes van kunstmatige kleuren die op het natuurlijke hout geschilderd zijn, dat de fundamentele natuur van een individu vormt. Wanneer men begint de achtergrond te ontleren, begint men de conditionering op te heffen.

Aanvankelijk kan men beseffen dat datgene waarvan men als vanzelfsprekend aannam dat het werkelijk was, niet werkelijk is. We kunnen ook beseffen dat wat wij belangrijk achtten, niet belangrijk is. Het hele proces is als het één voor één verwijderen van de lagen kunstmatige verf om het natuurlijke hout van het echte Zelf te ontsluieren. Het komt overeen met het moment dat onze visie verandert en er een bredere invalshoek ontstaat met een nieuwe blik op het leven.

Het veranderen van onze visie is niet alleen een zaak van zelfaanpassing aan omstandigheden. Dit zou alleen maar schrandere kunnen zijn, om de moeilijkheden in het leven te omzeilen. Een veranderde visie betekent ook geen compromis, maar als rechtstreeks gevolg vallen schaalverdelingen van waarde de één na de ander uiteen en worden vervangen door belangrijker die van meer waarde zijn. Dit kan lange tijd doorgaan, totdat de schaal die gebaseerd is op universele deugden gevonden en volledig geaccepteerd is als het ultieme criterium voor ons denken, spreken en handelen. Hetzelfde gebeurt met denkbeelden en noties, die 'dingen' zijn. Ofschoon gedachten subtieler zijn dan materiële voorwerpen, zijn ze niettemin 'dingen' op het toneel van manifestatie. In het leerproces worden gedachten vervangen door diepere die voortkomen uit dieper begrijpen. Als dit begrijpen juist is, verschilt het niet van innerlijke visie of inzicht.

Inzicht zal natuurlijkerwijs leiden tot juiste motivatie en uiteindelijk tot het wegvallen van motivatie. Dit komt doordat motivatie getuigt van het zelf, terwijl onzelfzuchtige handeling noodzakelijkerwijs zonder motief is. Inzicht zal de oprechte leerling verder leiden naar het onderscheiden van de aard van handeling zelf.

Het veranderen van visies, het verfijnen van noties, oprecht handelen, dat alles is het gevolg van leren. Op een subtiel niveau kan men zeggen dat dit leren het spirituele leren is dat ook het reinigen van de innerlijke mens is. Met andere woorden, dit leren is zuivering. Wanneer het de vorm aanneemt van onderzoek naar de aard van wat bestaat, door bespiegeling en meditatie, helpt het de leerling het ware

Zelf te ontdekken. Zo schrijft de leerling voort, stap voor stap, vanuit het onwerkelijke naar het werkelijke.

De weg van het onwerkelijke naar het werkelijk is niet een glad geplaveide weg waar schaduwrijke onderkomens klaarstaan om de vermoeide reiziger te verwelkomen. De reis van het onwerkelijke naar het werkelijke is niet automatisch een veilige reis, zoals vaak gezegd, gehoopt en verwacht wordt. Integendeel, het is een gevaarlijke reis waar de reiziger niet altijd ongedeerd doorheen komt. Hij kan zelfs omkomen voordat hij de reis voltooit, omdat de valkuilen even talrijk zijn als de zwakheden van de reiziger: de grootste vijand die de reiziger heeft is zichzelf. De valkuilen die genoemd worden in *Licht op het Pad* zijn ambitie, verlangen naar leven, verlangen naar comfort en sensatie, gevoel van afgescheidenheid en behoefte aan groei. Deze moeten, volgens het advies allemaal ‘gedood worden’. Bovendien kan trots als de ergste belemmering genoemd worden. Trots heeft een breed scala aan vormen, van het rauwe tot het subtiele. Zij maakt dat iemand het gevoel heeft dat hij beter is dan ieder ander, zoniet de allerbeste. Zij fluistert de trotse mens arglistig in dat de hele wereld voor hem zou moeten buigen; dat hem speciale aandacht verleend moet worden. In zijn ogen is het zonneklaar dat de zaken moeten verlopen zoals hij dat wil, aangezien hij het beter weet dan ieder ander. De meest welsprekende illustratie hiervan is te vinden in de persoonlijkheid van de heer Hume, die door één van de Mahatma’s werd beschreven als een ‘monument van trots’. De heer Hume vroeg de Meesters om instructie, maar in zijn achterhoofd geloofde hij dat hij beter wist dan zij hoe hij instructie

moest geven en aan wie. Wij allen zijn in het dagelijks leven misschien ‘kleine’ Humes en we kunnen dit onthullen door eerlijke en scherpe zelfobservatie.

Het Pad betreden betekent niet meer terugkeren naar de Hal van Onwetendheid, maar trachten verder te gaan naar een groter begripen. Elke valkuil kan beschouwd worden als een stap die al overwinnend genomen moet worden, totdat de laatste valkuil gepasseerd is. Dit keerpunt is slechts een daad van wil, om te besluiten om onze ziel niet richtingloos van leven naar leven te laten rondrijven. Het betreden van het Pad komt overeen met het ogenblik waarop men zijn leven en zijn lotsbestemming in handen neemt en weerstand biedt aan de stormen die veroorzaakt worden door onze onwetendheid of door voorbijgaande handelingen, die ons heen en weer werpen in de oceaan van ‘worden’ of samsara (*Ganesha*: samsara = rondgang, kringloop van geboorten; de stroom van het eeuwig worden). Wanneer deze beslissing om onze lotsbestemming in eigen hand te nemen is genomen en men de volharding heeft om bij deze beslissing te blijven, dan pas begint het spirituele pad. Niet eerder.

Het Pad is het pad van leren en dienstbetoon. We verlaten de Hal van Onwetendheid en overschrijden de drempel die leidt naar de Hal van Lering. Terwijl hij leert wordt de leerling ervoor gewaarschuwd dat hij hoofdleren (head-learning) moet onderscheiden van zielenwijsheid (soul-wisdom), zoals gemeld in *De Stem van de Stilte* (111-113):

Leer, alvorens uw eerste stap te doen, het echte van het onechte te onderscheiden, het steeds voorbijgaande van het steeds blijvende. Leer bovenal verschil te maken tussen verstandelijke kennis en

Wijsheid van de Ziel, tussen de leer van het 'Oog' en die van het 'Hart'.

Onwetendheid is als een gesloten vat zonder frisse lucht; de Ziel, als een vogel die erin gevangen zit...

Maar zelfs onwetendheid is beter dan verstandelijke kennis zonder Wijsheid van de Ziel om haar te verlichten en te leiden.

Hoofdleren alleen is kunstmest voor de groei van trots. Het blaast het gevoel van afgescheidenheid op en vergroot het persoonlijk ego. Alle ware spirituele leraren hebben hun leerlingen gewaarschuwd tegen de gesel van de trots. Tot de laatste stap aan toe kan trots een potentiële oorzaak zijn van iemands val. De leerling moet een voortdurend oog inwaarts gericht houden om te voorkomen dat trots gevoed wordt en blijven opletten om deze 'uit te roeien', als een ziekte van de ziel.

De waarschuwing in *De Stem van de Stilte* luidt (26): *In de Hal van Lering zal uw Ziel de bloesems van het leven vinden, maar onder iedere bloem een opgerolde slang.*

Het zou kunnen betekenen dat leren de belofte inhoudt van kennis, maar wanneer kennis een bepaald succesniveau bereikt, ligt daarachter het gevaar van zelfliefde, zoals een slang die altijd ligt te wachten om een dodelijke beet te geven.

Nederigheid is als een beschermend schild. Daarom adviseert *De Stem van de Stilte* (161 en 162):

Wees nederig als u tot Wijsheid wilt komen.

Wees nog nederiger als u Wijsheid hebt verworven.

Leren is eindeloos; zo ook het Pad. Maar zoals gezegd, wanneer het proces op zich goed is, zal het toegang geven tot inzicht, als een prelude, een voorloper van wijsheid. Die wijsheid is het innerlijk licht dat de weg van de leerling verlicht naar de ontdekking van het goddelijk plan dat het plan van evolutie is.

Zoals ik het zie is dit pad hetzelfde als de weg die Blavatsky beschreef als 'steil en doornig, een weg die leidt naar juist het hart van het universum.' De verklaring van de ziener, J. Krishnamurti, die bevestigt dat 'waarheid een land zonder paden' is, is geen ontkenning van de weg van HPB, zoals het misschien in eerste instantie lijkt. Mocht er namelijk enige weg zijn naar de waarheid, dan moet dat pad noodzakelijkerwijs leiden naar het hart van het universum, dat ook het hart is van het Ene Zelf. Dit kan echter geen vooraf ontworpen pad zijn. Is er feitelijk enig ander pad te gaan dan dat pad dat het universele pad is en toch tegelijkertijd een eigen pad is? Hier verwijst *De Stem van de Stilte* opnieuw naar een antwoord (58): *U kunt het Pad niet begaan, voordat u het Pad zelf bent geworden.*

Uit: *The Theosophist*, december 2004
Vertaling: A.M.I.

NB: De Nederlandse vertaling van de citaten uit *De Stem van de Stilte* komt uit *Drie Wegen, één Pad* (UTVN).